

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א:	17:15	18:12
י-ם:	16:58	18:10
חיפה:	17:03	18:11
ב"ש:	17:15	18:12

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בבית הכנסת "אהבת התורה" - איש מצליח" רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב. בשעה 20:00

נושאי השיעור

א. תורה מן השמים. ב. עמידה בעשרת הדברות. ג. עוד בנוסח "הגפן" ובלשון התפלה. ה. חתימת "על המחיה ועל הכלכלה". ו. גילוח פאות הזקן במכונה. ז. עד מתי זמן ברכת "אשר יצר"? ח. לבדוק כל דבר לפני הדפסה. ט. נוסח "אי אפשר" באשר יצר.

ה' דיבר אל משה והוא היה חוזר לעם את הדברים.

אני רוצה לפגוש את משה רבנו

ב. אבל גם אלה שכופרים בתורה, אינם יכולים להכחיש שכל מה שכתוב בתורה הוא אמת. התורה אמרה: "וגם כך יאמינו לעולם" (שמות י"ט ט'), ויש ספר "מסילות לתורה" (שהיו מחלקים אותו ב"ערכים", ויש לי סט אחד, ושאלתי אם אפשר להשיג עוד ואמרו לי שנגמר), שהביאו שם מעותן "ידיעות אחרונות" לפני כמה שנים, ששאלו את איינשטיין: את מי אתה רוצה לבדוק מהמדענים והחוקרים של פעם? ואמר להם: אף אחד (הוא לא צריך אותם כי הוא עולה עליהם, ולא צריך את אוקלידס ופיתגורס ואריסטו וכו'), **אני רוצה לפגוש את משה!** שאלו אותו: מה יש לך אתו (כי הוא לא היה דתי)? אמר להם: **אני רוצה לשאול אותו האם ידעת שהתורה שלך תישאר לדורי דורות?** זה מה שהוא רוצה לשאול אותנו. ובאמת מה התשובה על זה? כתוב בפרשתנו מפורש: "וגם כך יאמינו לעולם", וכל שנה קוראים את זה. ולא רק זה אלא שבזמן משה רבנו היה רק עם אחד קטן שיועד שיש בורא לעולם, ואילו כל העולם כולו היו עובדי אלילים, והיום יותר מחצי העולם יודעים שהאלילים אין בהם ממש. הערבים התקרבו לגמרי לאמונה בה' אחד והנוצרים חצי חצי, אבל אף אחד מהם לא עובד לא פרות ולא תרנגולים ולא כלבים (ויש רשימה ארוכה של עבודות זרות כאלה במלכים ב' פרק י"ז).

כי אתם המעט מכל העמים

ג. התורה אומרת: "כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז' ז'), ועד היום הזה ככה, והנה הגמרא (פסחים ס"ד ע"ב) מביאה חשבון שלפני חרבן בית שני היו בעם ישראל למעלה משנים עשר מליון³, והגמרא אומרת שיש עוד יותר מזה כהנה וכהנה. והרי בדרך הטבע אם אז לפני אלפיים שנה היינו שנים עשר מליון, היום צריכים להיות מיליארד ומעלה, והיינו עוברים גם את הערבים וגם את הנוצרים, אבל אנחנו נשארו ככה עד היום (והלואי שלא נחסר משנים עשר מליון), למה? כי התורה אומרת "כי אתם המעט מכל העמים". נקודה.

כל התורה באה מפי עליון

ד. התורה אמרה: "הן עם לבדד ישכון" (במדבר כ"ג ט'), ואנחנו באמת

3. כי כתוב שם שאגרפס שהיה המלך האחרון בישראל לפני חורבן בית שני, אמר לכה גדול שלש מלים: "תן ענין בפסחים" (ככה הם היו מדברים), מה הכוונה? כל מי ששוחט קרבן פסח מביאים את הכבש ולוקחים את הכליא, והכהן תופס אותה עד שמחליפים אותה באבן, אח"כ ספרו את האבנים ומצאו שם ששים רבוא זוגות כפליים כיוצא בזה, ואין לך פסח שלא נמנו עליו לפחות עשרה אנשים, עד כאן. וא"כ תכפיל ששים רבוא כפול שנים כפול עשר יוצא לך שנים עשר מליון.

משה ירד ואח"כ דיבר אלקים

א. שבוע טוב! פעם סטודנט אחד בא לאבא ע"ה (ואני זוכר את זה כמו עכשיו) ואמר לו שההורים שלו עומדים להתגרש, ובתונס היה חק בזמנו (לפני בורגיבה) שהגירושין יהיו רק ע"פ התורה, אז הוא דיבר אתו על דא ועל הא ובין הדברים אמר לו: לימדו אותנו ב"ליקה" (אוניברסיטה בתונס שלמדו שם גם יהודים) שמשה רבנו הוא זה שדיבר במעמד הר סיני, ודיבר עם מקרופון, **אבא** אמר לאחד הילדים: תביא לי חומש. פתח לו את הפרשה והראה לו: "**וירד משה** אל העם ויאמר אליהם" (שמות י"ט, כ"ה), "**וידבר אלקים** את כל הדברים האלה לאמר" (שם כ', א'), ו"**א"כ משה ירד ואח"כ דיבר אלקים**". אבל אחרי שתי הדברות הראשונות שסיים "לאוהבי ולשומרי מצוות" (שם ו') יש שם כביכול הערה בכוכב: "וכל העם רואים את הקולות", ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה" (שם ט"ז), ואח"כ כתוב: "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים" (שם י"ח), כלומר שתי הדברות הראשונות שמעו ישר מפי הקב"ה, והשאר

1. בטלנו את "הרב המקדים" מסיבה פשוטה: כי אני לא רוצה להיות חיקוי של אף אחד, אלא אני רוצה להיות מה שאני. **רבי בונים מפשיסטה** אומר: לא ישאלו אותי בשמים מדוע אני לא כמו אברהם יצחק ויעקב, כי אני לא אברהם לא יצחק ולא יעקב, אלא ישאלו אותי מדוע אתה לא כמו ש"בונים" צריך להיות. ויגידו לו: קוראים לך "בונים" זה מלשון "הבנה" אז איפה ההבנה שלך? **והקשו** על זה ממה שכתוב: "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" (תד"ר כ"ה), אבל הכוונה "**מתי יגיעו**" **קצת שיהיה כדי נגיעה**, ולכן הרב עובדיה ע"ה היה לו "רב מקדים", אבל אנחנו...

ואמרתי שנעשה במוצאי שבת קצת "פיוטים" כדי לשמח את האנשים, כי כשאדם שומע פיוט הוא מרגיש טוב. ויש פיוטים שהעולם לא מכיר אותם, כמו הפיוטים של **אשר מזרחי** שהם מלאים טעם ומלאים געגועים ומלאים אמונה. תלמיד חכם אחד שהבנים שלו לומדים ביישיבות, והם ראו את הספר של אשר מזרחי, ואמרו לו: אבא הוא נראה חרדי גמור ואיך הוא מגולח? אבל בתונס כולם היו מגולחים, וכל הרבנים (מגיל חמשים ולמטה) היו מגולחים. ומי שישאל על זה שאלות, נאמר לו: תענין שו"ת חתם סופר (אורח סי' קט"ו) שכותב שכל חכמי איטליא בזמנו היו מגולחים, כי היו חיים בין הגוים והיה קשה להם לעמוד בזה. אבל הוא היה ירא שמים אמיתי. וכשבאו הגרמנים ימ"ש לתונס הוא שר: "**חי אני חי אני מגן ישראל, מי לא ייראני**", והוא כביכול מדבר בשם הקב"ה. והוא כתב את השירים שלו המלאים בטחון ואמונה ע"ג קברות, כי היהודים ברחו מבתיהם לבית החיים, כי שם לא תשיגם יד הארורים שיחשבו שיש שם רק מתים, אבל בבית יש פצצות. פעם באותה תקופה היתה פצצה אחת שהפילה בנין של חמש קומות עם התושבים וכל מה שיש שם והוא יושב בתונס וכתב: "**מח שמו הגרמני הזה, אני שומע גם חוזה, מעשיך פתי נבזה**". כתוב בגמרא (פסחים כ"ו ע"א): קול מראה וריח אין בהם משום מעילה, **קול** של המנגינות, **מראה** שבידנו בורא מאורי האש, **ורח** שהרתנו עצי בשמים, אז הם בידו: קול מראה וריח. וכבר פעמיים מבטיחים לי שיעשו את הזמירות האלה ולא עושים, אז אם לא יעשו נחזיר את הרב המקדים. ובניתיים אני אהיה "הרב המקדים" ואומר כמה מלים על הפרשה.

2. ממצאתי מקור לזה במדרש (שמו"ר פכ"ח אות ג'): הקב"ה רצה שמשה לא יהיה על ידו ואמר לו, "רד הקד בעם פן יהרסו אל' לראות ונפל ממנו רב" (שמות י"ט ז"א), ואמר לו משה: כבר אמרתי להם, "לא יוכל העם לעלות אל הר סיני" (שם כ"ג), ושוב אמר לו ה': "לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה'" (שם כ"ד), והוא ירד ואז דיבר אלקים, כדי שלא ישאלו: מי מדבר הקב"ה או משה? ואם כן כבר החכמים בזמננו ענו על השאלה הזאת. ולכן כשאמר לו "לך רד" כתוב: "וירד משה אל העם" ולא כתוב אח"כ "ויעל", אלא מיד "וידבר אלקים".

אין חשש הפסק בקריאת הפיוט הזה

ח. יש פיוט לאשכנזים שאומרים אותו ביום חג השבועות, והוא מתחיל: **"אקדמות מלין ושריות שותא, אולא שקילנא הורמן ורשותא"**, וזה פיוט ארוך מאוד. והוא מופיע ב"חודש השלישי" (שמות י"ט, א'). ופעם בימי הגאון בעל "שער אפרים" היתה שאלה: היו באמסטרדם שתי קהילות (שנסדו בסביבות שנת תכ"ה), קהילה אשכנזית וקהילה ספרדית, הספרדים לא היו אומרים את הפיוט הזה והאשכנזים היו אומרים אותו, והספרדים קמו על האשכנזים: איך אתם מפסיקים בפיוט הזה בין הברכה של העולה ובין הקריאה?! ואילו האשכנזים אמרו: ככה אנחנו נוהגים. וטענו שהספרדים נוגעים בדבר, למה? כי הם לא אומרים את הפיוט הזה אז הם רוצים שגם אנחנו לא נאמר אותו. בא הרב "שער אפרים" (ס"ט-י) ואמר: כיון שככה נהגו מותר להם להמשיך בזה, ואילו היעב"ץ (בסידורו) כתב שזה לא נכון והספרדים לא נוגעים בדבר אלא הם צודקים, כי למה אתם אומרים את הפיוט הזה בין הברכה לקריאה?! ואם תגידו שהם נוגעים בדבר אז אדרבה אתם נוגעים, ולכן אפילו שהפיוט הזה יפה אבל לא להפסיק בו לפני הקריאה. ומאוחר יותר האשכנזים הנהיגו שיתחילו פסוק אחד **"בחודש השלישי ואח"כ יגידו את הפיוט הזה"** (ומסתמא גם עכשיו נוהגים ככה), ואלו דברים נכונים ופשוטים. מה למדנו? שאם התחלת פסוק אחד מותר, וא"כ אותו דבר גם כאן בפיוט "יום מעמד סיני", שהעולה של עשרת הדברות יתחיל לקרוא "ויאמר ה' אל משה רד העד בעם" וכו', ואח"כ כשמגיע לפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" יכולים לומר את הפיוט הזה. וגם העולה עצמו יכול להפסיק בפיוט הזה.

אי אפשר לבטל את המנהג הזה

ט. ועוד ראינו שלא חששו ועמדו בעשרת הדיברות שהרי נהגנו בחו"ל למכור מצוות של העליות עם ברכה במחיר גבוה (כמו "ויתן לך האלקים" וכדו'), ולמרות שיש אומרים שזה אסור אבל נהגו דורות ככה ולא חששו שעושים "אפליה" בתורה קצתה על קצתה. ולכן אי אפשר לבטל את המנהג לעמוד בעשרת הדברות. וכמעט כל האשכנזים נוהגים לעמוד, וגם הרבה מקהילות הספרדים נהגו לעמוד, והרב חיד"א (בשר"ת טוב עין סי' י"א) התיר את זה, ורבי שמואל אבוהב בשו"ת דבר שמואל (סימן רע"ה) התיר את זה, כי זה לזכר מה שנאמר "ויתייצבו בתחתית ההר" (שמות י"ט, י"ז).

פשרה לצאת ידי כולי עלמא

י. אלא מה? בתשובת הרמב"ם שהתפרסמה לאחרונה במהדורת "פריימן" (בשנת תרצ"ד), שם כתוב נגד הדבר הזה (ובמשך מאות שנים היתה תשובה זו בכת"י ואף אחד לא ידע ממנה). וכיון שלא כדאי לעשות לכתחילה נגד הרמב"ם, לכן יש תקנה פשוטה **שבעליה הזאת יעמוד הרב של בית הכנסת וכולם יעמדו לכבודו**, ולא יעמדו מהקטע של עשרת הדברות אלא מתחילת העליה, דהיינו מהפסוק "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר" (שמות י"ט, כ'). וזה לא

5. מה זה "אולה" בארמית? בהתחלה, כמו "אוול" בערבית. פעם הרב גוט שליט"א אמר שבשטרי חוב כתוב "ערב אוולא". מה הפירוש? זו מלה בערבית שפירושה בהתחלה, כמו "בראשית ברא אלקים" - שמתרגמים "פי לאולל כלק אללה". וגם כאן פירושו שתובעים ישר את הערב, ולא הולכים בהתחלה לבעל חוב ואם אין לו הולכים לערב, אלא הערב "אוול". כתוב: "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" (זה פסוק בירמיה י"ז, ב). והבפסוק של בחקתי, והתרגום של "מרום מראשון": "עיל מן אוולא" - "עיל" זה למעלה, "מן אוולא" זה מההתחלה.

6. "אקדמות מלין ושריות שותא, אולא שקילנא הרמן ורשותא, בבבי תרי ותלת דאפתח בנקשותא, בבבי דברי וטרי עדי לקשיותא, גבורן עלמין ליה ולא ספק פרישותא" וכו', והוא מאד יפה שכולו בארמית, והשליטה של המחבר בארמית מדהימה, אמנם יש תרגום לעברית אבל יפה לראות איך ידע לכתוב פיוט כזה שכל משפט מסתיים "תא" עד הסוף, תא חזי ותא שמע.

7. זה היה רבי אפרים כץ (סבו של הגאון יעב"ץ). והפרי חדש מעריך אותו מאד, וכשגמר הפר"ח חיבורו על יורה דעה אמר: "באו אלי שני ספרים אחד שו"ת שער אפרים של הרב המובהק ואחד בית הלל, ועל הספר בית הלל יש להקשות על כל דבריו, או פשיטא מאי קמ"ל או שזה לא נכון". ואילו את הספר "שער אפרים" הוא מעריך אותו.

8. היעב"ץ היה מתבטא חריף מאד, ולא אכפת לו מאף אחד בעולם. פעם אמר על פיוט האשכנזים שהם קשים להבנה (הפיוט הזה הוא כ"י יפה אבל חלק מהפיוטים קשים), וכתב כאן בסידורו: "כל חלקה טובה הכאיבו באבני פיוטיהם" (העתיק את זה הרב זוין בספרו המועדים בהלכה עמ' ש"ט). והוא היה נמצא בין האשכנזים ולא מפחד מאף אחד, כי הטבע שלו היה מיוחד.

9. היום אני אמרתי אותו לבד וביקשתי שיעזרו לי, ולא רצו לעזור לי... מה נעשה להם?! אבל צריך ללמוד את זה כדי להעביר את זה לדורות הבאים.

עם לבדד ישכון עד היום הזה, כי אנחנו בודדים מכל העולם בין לטוב ובין לרע. משה רבנו כותב בתורה: **"ערות אחות אביך לא תגלה"** (ויקרא י"ח י"ב), ומי שלוקח את אחות אביו הילד ממזר, והרי הוא בעצמו נולד מנישואים כאלה. ואדם אחר לא יכתוב את הפסוק הזה, וכי יעשה את עצמו לא כשר?! אלא משה רבנו לא כותב כלום משלו והכל בא מפי עליון, וכיון שהוא נולד לפני מתן תורה זה בסדר גמור, אבל מכאן ולהבא יש רשימה של איסורים.

משה רבנו מסר את התורה כמות שהיא

ה. משה רבנו לא ביקש כבוד לא לו ולא לילדים שלו, מי הם הילדים שלו? גרשום ואליעזר, היש להם איזה מעמד או תפקיד? כלום, ואילו אדם אחר שמחפש כבוד אומר "קודם כל, הבנים שלי", איפה הבנים שלו?! כתוב בדברי הימים א': "ומשה איש האלקים, בניו יקראו על שבת הלוי" (כ"ג י"ד). משה רבנו לא אמר כמו שאומרים הנוצרים ש"אותו האיש" שלהם נולד כביכול על ידי שבוער עולם לקח אשה וכו', אלא כתוב: "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", "ותהר האשה ותלד בן" (שמות ב' א'-ב'). וגם לא אמר שקוברים אותו במקום פלוני כדי שיבואו כולם להתפלל על קברו, אלא "ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה" (דברים ל"ד ו'). **שתדע לך שמה רבנו מסר את התורה כמות שהיא! וצריך לחזק את האמונה.**

לעמוד בעשרת הדברות

ו. ולכן אנחנו נוהגים לעמוד בעשרת הדברות, וזה מנהג קדמון עוד מזמן הגאונים בבבל. ואע"פ שהרמב"ם בתשובותיו (הוצאת פריימן סימן מ"ו) התנגד לזה, ואמר שצריך לעשות את התורה כולה השוואה אחת, אבל אי אפשר לבטל את המנהג הזה, ולא רק שאי אפשר לבטל אותו אלא שיש לנו הוכחות שהראשונים עשו אותו.

פיוט "יום מעמד סיני" לפני עשרת הדברות

ז. וראינו מפיוט קדמון ומיוחד שחיבר רבי יצחק בן גיאת, שהוא קדם להרמב"ם וגם קדם להרי"ף (הרי"ף נפטר בשנת ד'תס"ג והוא נפטר ארבע עשרה שנה קודם בשנת תתמ"ט). וזה הרבה לפני שנולד הרמב"ם⁴, והפיוט מתחיל: "יום מעמד סיני, עת בא ברעיוני, ימלאו מותני, רתת וחלחלה" (והוא מובא בכמה ספרים וגם במחזור של שבועות שלנו), ומתי אמרו אותו? באמצע העליה לפני פסוק **"וידבר אלקים של עשרת הדברות"**. והרי לפי הרמב"ם זה גם לא טוב, למה? כי אתה עושה "אפליה" בין עשרת הדברות לכל התורה, אבל עובדה שכולם קוראים אותו.

4. העורכים של העלונים שהיו בריאים, לפעמים כשאני אומר טי"ת הם כותבים טי"ו, וכשאני אומר טי"ו הם כותבים טי"ת. פעם אמרתי: "תשובת הרמב"ם ירושלים תרצ"ד" והם כותבים "תרס"ט" (עלון מס' 48 אות ט"ו). שבוע שעבר אמרתי: "פנחס סגלוב" (זה שנהרג בזמן הקלגסים של המשטרה בשנת תשט"ז, ככה אני זוכר) והם כתבו "פנחס גלוב" (עלון מס' 50 הערה 32), מה זה גלוב? רק שהם לקחו שני סמכ"ן ועשו סמ"ך אחת. וגם אמרתי "רבי משה חדאד בורתה" והם כתבו "בורטה" (שם אות ה') ולהפך מזה: פעם דברתי על אוכל שנקרא "זמיטה" ואיני יודע אם יש עוד שרידים מנשות ג'רבא שידועות את זה. ואם יודעים אז כדאי להפוך אותו כי זה מוריד את "החירה" (פעמיים בגוף) בקיץ שאנשים מרגישים חם בגוף. ולקחת "חילבה" יש בו ריח לא טוב, אבל "זמיטה" זה נפלא, ואדרבה שיעשו חנות ל"זמיטה", ויכתבו שזה "שתיתא" שמוזכרת בגמרא ברכות ל"ח ע"א), ואמרתי "זמיטה" בטי"ת, וגם אמרתי "שואל ונשאל ח"ג סי' ק"ג" ואם היו פותחים היו רואים שכתוב שם "זמיטה", אבל הם כתבו "זמיתה" בטי"ו (עלון מס' 37 הערה 6). אז כשאמרתי טי"ת עשו טי"ו וכשאמרתי טי"ו עשו טי"ת, אין מה לעשות. בפעמים האחרונות לא הביאו אלי להגהה, וכנראה שהם לא רוצים לבדו? כי את הזמן. פעם אחת היתה אשה מאשקלון שקראה לה "תיתה" אבל כתוב לה בגט "טיטה", ולפני שנים שלח לי רבי ישראל כהן ושאל אותי: האם נגיד להם שזה טעות שיכתבו לה עוד גט בטי"ו? אמרתי לו: אל תגיד, למה? כי הרמ"א (אה"ע סי' קכ"א ס"א) כותב שכל מלה שיש לה ספק בגט אם לכתוב בטי"ת או בטי"ו כותבים בטי"ת, כי לפי האשכנזים יש טי"ו שקוראים אותה כמו סמ"ך, ואם תכתוב למשל "תיתה" הם יכולים לקרוא "תיתה", אז מספק כותבים בטי"ת. מאי נפקא מינה אם נגיד להם לכתוב טי"ו? כי בחו"ל יש לנו שני שמות: יש אשה ששמה "תיתה" ויש אשה ששמה "טיטה", וכאן זו אשה ששמה "תיתה", אבל אמרתי לו: מחר תבוא אשה ששמה "טיטה" ויכתוב לה "תיתה", אז תשאיר אותם ככה, אין מה לעשות. לפעמים אנשים רגילות בביטוי הזה אינם יכולים להבין את זה. אמר. היה משהו בטבריה שמו "מעטוק" (וזו מלה ידועה אצלנו ופירושה "משוחרר" כמו "עיתק אלכדים מתאנע"), משחרר את עבדו, וזרע עמאר שליט"א אמר לכתוב לו בגט "מעטוק", אבל היה לידיד הרב איערברא שליט"א (נדמה לי הרב דב אירבר, הרב של האשכנזים), ואמר לו: כותבים "מתוק", אמר לו הרב עמאר: זה לא מתוק אלא מר, כי אם הוא היה מתוק לא היה מגרש את אשתו... אלא כותבים "מעטוק", אבל הוא לא שומע את העי"ן, ולכן צריך להרגיל את האוזן באותיות עי"ן טי"ת וכו'. פעם הבאתם לי להגיה את הכל עם המקורות וכו', אבל לא צריך ככה אלא תביאו לי את ההגהה הראשונה של התמליל, הרי יש ארבעה עובדים אז שיהיה עוד אחד... ואחרי שיכתבו את הכל אני אתקן רק את המלים והאותיות אבל אל תעשו לי שגיאות, חבל על הזמן.

מנהג חדש, אלא הוא כתוב בכף החיים (סי' רפ"ב אות א') בשם האר"י (שער הכוונות דף ע"ג ע"ג) שככה נהגו בספרד שהרב עולה לעשרת הדברות. וא"כ הרווחנו שאנחנו לא עושים "אפליה" בתורה קצתה על קצתה, והרווחנו את המנהג הקדמון שלא נבטל אותו, והרווחנו לחזק את האמונה בלב השומעים, והרווחנו לומר את הפיוט של רבי יצחק בן גיאת ולא נעביר עליו פס, ולכן ככה צריך לעשות.

איננו כופים דעתנו על אחרים

יא. יש שחושבים שאנחנו כופים את ההגהות שלנו על אחרים, ואחד אמר: למה אתם כופים את סידור "איש מצליח" על כולם? אמרתי לו: אנחנו לא כופים ולא כופים... אלא אנחנו כותבים את מה שנראה לנו ומסבירים את זה, ומי שרוצה לקבל שיקבל ומי שלא רוצה לקבל שלא יקבל, מה אכפת לנו? **אבל האמת תעשה את שלה בעוד דור או בעוד שני דורות** ולא אכפת לנו מאף אחד, אבל שלא יבואו אלינו ויאמרו: "עליכם לומר ככה".

רבי שבתאי סופר כתב לומר "הגפן" בקמץ

יב. הנה למשל בענין "הגפן", שהבאתי את הספר של **רבי שבתאי סופר מפרמישלא**¹⁰ (חכם ומדקדק גדול מדורו של מהרש"א ובית חדש ורבי העשיל, וקיבל עשרים הסכמות על הספר שלו), שכתב (בסידור שלו): "בורא פרי הגפן - שגור בפי כל ישראל לומר הפ"א של "פרי" רפה, וזה טעות, ונראה לי לקרות הפ"א דגושה, כי לפי הענין מוכרח שמלת פרי סמוכה למלה שלאחריה ולא למלת בורא"¹¹. ואח"כ הוא כותב: "מה שנוהגים כל ישראל לקרות הגימ"ל של הגפן בסגול, הוא דבר נפלא מאד (כלומר דבר מוזר), מאחר שידוע בחכמת הדקדוק שהסגול משתנה לקמץ באתנחתא וסוף פסוק, ומבואר בפרק א', חוץ ממילות מעטים שלא השתנו הביאם הרד"ק במכלול (דף ק"ג סע"א). אבל גפן ישתנה כמו "ויאמרו העצים לגפן" (שופטים ט"ו י"ב), "ויפרחו כגפן" (הושע י"ד ח'), שהגימ"ל של שניהם בקמץ מפני האתנח. ומאחר שמלת הגפן בברכה זו היא סוף הברכה, למה לא נאמר הגימ"ל בקמץ? וכמו שאנו אומרים בברכת שחרית "שלא עשני עֶבֶד", "המכין מצעדי גִבְר" בקמץ מפני ההפסק! **לכן נראה לי שהנכון הוא לקרות הגימ"ל בקמץ ואין לשנות, ואף כי אין בני האדם מורגלים בכך ולא ירצו לחזור מטעותם, אין להפליא על זה**. וא"כ כבר לפני ארבע מאות שנה ויותר היו נוהגים כל ישראל לומר הגֶפֶן והוא שינה את המנהג שלהם¹². ולכן נכון לומר הגֶפֶן¹³. ואמנם מי שיאמר הגֶפֶן אין לו שום בעיה, אבל לא לבוא ולומר: "כולם טועים", אלא תשאירו אותנו בדעתנו, "יניח לנו רבי טרפון במקומנו" (בבא מציעא מ"ט ע"ב), ואנחנו אומרים "הגֶפֶן" עד ביאת המשיח, וכשהוא יבוא יגיד לנו מה נכון הגֶפֶן או הגֶפֶן.

צריך לדבר בתפלה בלשון ברורה

יג. דברנו (גליון מס' 50 אותיות כ' - כ"ב) על התפלה שצריכה להיות בלשון ברורה, והבאתי כמה מקורות לזה. ויש עוד מקור שנשכח ממני: מדברי מהר"ם מרוטנברג (תשב"ץ קטן סי' ק"ט) שאומר שצריך לומר בעשרת ימי תשובה "זכרנו לחיים" (בשוא תחת הלמ"ד) ולא "זכרנו לחיים" (בפתח), כי המלה לחיים יש לה משמעות לא-חיים דהיינו לא חיים, וכמו שהגמרא (נדרים דף י"א ע"ב) אומרת: "לחולין לא אוכל לך" שפירושו לא חולין (ואפילו

10. ונדפס לפני כמה שנים ע"י גביר אחד ששמו **דב פרידברג** מטורנטו, שהיה עשיר גדול והוציא אותו חלק מכתב יד וחלק מדפוס, והשקיעו בו עבודה רבה "עבודת פרך".

11. וזה פירוש הברכה: בורא - פרי הגפן. וכבר בילדותי שמעתי את זה **מאבא ע"ה**, ואפילו שהיו כמה "מדקדקים" שחלקו עליו בתוס, אבל זה דברים נכונים, וכמו "בורא גיב שפתים" (ישעיה ג' י"ט), "בורא קצות הארץ" (שם מ' כ"ח).

12. העולם חושבים שיש שתי תורות: "תורה לאשכנזים" ו"תורה לספרדים", אבל זה לא נכון אלא **הכל אותו דבר ותורה אחת לכולנו**. וכמו שקראנו בפרשת יתרו: "ויחן שם ישראל" (שמות י"ט ב') כאיש אחד בלב אחד, והעליית של כהן לוי וישראל בשני וחמישי ובשבת במנחה כולם ארבעה פסוקים, כדי שאף אחד לא יתגאה על השני והיו כולם שוים. ויותר מזה מצאתי אתמול ברש"י שאמר: "כאיש אחד בלב אחד", המלים "כאיש אחד" גימטריא "ספרד" והמלים "כאיש אחד בלב" גימטריא אשכנז, כי כולנו כאיש אחד, ולכן אסור לעשות שגגות ולומר: אנחנו יש לנו תורה אחרת!

13. אמנם יש טעם שאמר **הרב גולדמן** (הובא בחזו"ע הגש"פ עמוד כ"ד) ש"אמן" זה סוף הברכה, אבל זה לא נכון, כי גם אם אמן זה סוף הברכה אבל הגֶפֶן זה אתנח (ועי' בעלון מס' 49).

ש"לא" בארמית זה בקמץ אבל קמץ ופתח קרובים)¹⁴. ובאו האחרונים והקשו על זה, שהרי כתוב בישעיה: "כל הכתוב לחיים בירושלים" (ישעיה ד' ג'), ולמה אתה אומר לחיים? והשיבו על זה (הובא בספר שי למורא, מחזור יו"ה, כ"ד דף ק"ד סע"ב): זו לא קושיא, כי בתפלה צריך לדבר בלשון ברור, ואם תאמר לחיים יבוא השטן ויאמר "רבונו של עולם! אלה מבקשים למות כי הם אמרו זכרנו לא-חיים, וגם שיגידו לו שהם התכוונו שהם רוצים חיים הוא יאמר: הרי הם לא אמרו ככה, ולכן צריך לומר בתפלה לחיים¹⁵. ומה לומדים מכאן? שאפילו שבפסוק כתוב לחיים אבל בתפלה צריכים להזהר ולדבר בלשון ברור, וכמו שאמרנו על "ולא גורלנו ככל המונם" (עי' בעלון הקודם סעיף י"ט).

אפשר לומר "ועל הכלכלה"

יד. וגם לגבי מה שאמרתי (גליון 50 אותיות ט"ז - י"ז) שאפשר לחתום "על המחיה ועל הכלכלה", הקשו עלי: הרי בגמרא כתוב רק "על המחיה", והר"ף והרמב"ם והרא"ש כתבו "על המחיה", וכי אתם חולקים על הגמרא?! אבל יש לנו חבר, ומי זה? מורנו ורבנו הגאון **רבי עובדיה** ע"ה בספרו הליכות עולם (ח"א עמ' נ"ו) לגבי **ברכת "המעביר חבלי שינה"**, שכתב ככה: "ש אומרים ברכה זו בלשון יחיד המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי, אבל מכל מקום מי שהורגל לומר ברכה זו בלשון רבים מעינינו ומעפעפינו, יש לו על מה שיסמוך". ובהערה שם הוא כותב: אע"פ שהגמרא אומרת בלשון יחיד, וגם הר"ף והרא"ש והרמב"ם אמרו בלשון יחיד, אפילו הכי מי שהורגל לומר ברכה זו בלשון רבים כמו שהרגילו אותנו בילדותנו, כהנוסח שהסכים עליו המשנה ברורה (סי' מ"ו סק"י), אין צורך לשנות רגילותו. למה? כי מסתמא אין קפיא בזה. ולכן **בין אם אמרת בלשון יחיד או בלשון רבים הכל בסדר**. וגם כאן אפשר לומר "ועל הכלכלה".

דברי רבי משה לוי ע"ה ברורים כשמש

טו. ורבי משה לוי ע"ה הוכיח בראיות ברורות שאפשר לומר "על המחיה ועל הכלכלה" (עי' ברכת ה' ח"ב עמ' ק"ז הערה 11). ואני אגיד לכם: בחוץ לארץ אמרנו "על המחיה ועל הכלכלה", אבל אח"כ כאן בארץ ישראל הופיע ספר "פרח שושן" של רבי שושן כהן (הבן של רבי כלפון ע"ה), והבנים שלו יבדלו לחיים כתבו שם הקדמה יפה מאד עם כל מיני מנהגים של האבא, וביניהם: בתחילה היה אומר "על המחיה ועל הכלכלה", וכשבא לארץ וראה את המשנה ברורה החליט לומר "על המחיה" (שבחי המחבר סוף עמ' 16). וכשראיתי את זה הפסקתי והתחלתי לומר: "על המחיה". **אבל כשראיתי את הדברים של רבי משה ע"ה שהם כ"כ פשוטים וברורים כשמש שאי אפשר לחלוק עליהם, אז חזרתי לומר "על המחיה ועל הכלכלה"**.

הסמ"ג לא אמר לחתום רק "על המחיה"

טז. ומה שטענו שהסמ"ג (עשין כ"ז) אומר שצריך לומר רק "על המחיה", הנה הטור (בסי' ר"ח) כותב: "ברוך אתה ה' וכו' על המחיה ועל הכלכלה", ואח"כ מזכיר את הסמ"ג (ספר המצוות) על ענין אחר. ואם באמת הסמ"ג

14. לכאורה יש כאן קושיא: הרי מהר"ם מרוטנברג היה אשכנזי והוא היה אומר את הקמץ כמו חולם, וא"כ כאן הוא היה אומר את הקמץ לא חיים, וא"כ כשאני אומר לחיים בפתח אין כאן שום בעיה. ומזה כתב הרב אשל אברהם מבוטשאטש (סי' תקפ"ב) שכנראה מהר"ם מרוטנברג היה גר קרוב לאחינו בני ספרד. אבל במחילה מכבודו, הרי הוא היה בגרמניה ומי הכניס את גרמניה לספרד? "רחוק רחוק מי ימצאנו" (ע"פ קהלת ז' כ"ד), אלא האמת היא אחרת, **שפעם האשכנזים קראו את הקמץ כמו שאנחנו קוראים**, וככה קראו רש"י ורבי אלעזר הקליר וכו' ויש לזה עוד הרבה הוכחות. ומדקדק אחד בירושלים שמו רבי יעקב לויפר (איני יודע איך קוראים את המלה הזאת לויפר או לויפר) כתב לזה ארבעים הוכחות, אבל אחרי שכתב אותם היה חייב לשלם "מס שפתים" לאשכנזים שקוראים קמץ כמו חולם, ולכן כתב: "אבל בכל זאת הקמץ שלנו יותר נכון, כי מהמלה "קמץ" משמע שצריך לקמץ את הפה וזה כמו חולם", אבל זה לא מוכרח, כי לקמץ את הפה זה באמצע בין קמץ לפתח וזה לא או.

15. ויש לנו ראיה למהר"ם מרוטנברג, ממה שכולם אומרים בראש השנה: "ועל המדינות בו יאמר, איזו לחרב איזו לשלום, איזו לָרַעב איזו לְשַׁבֵּעַ, ובריותו בו יפקדו להזכירם לחיים וְלָמָוֶת", ובהתחלה לא כל המנהגים שוים ויש אומרים לחרב ולשלום (בשוא). ורבי שאול כותב בשם ס' דברי זכרון שצריך לומר: איזו לְחַרֵּב שישמע "לא חרב", איזו לשלום, איזו לָרַעב שישמע "לא רעב", איזו לשבֵּעַ. אבל רבי שאול (בסידור שי למורא ל"ה דף קמ"ב סע"ב) אומר שאין זה מוכרח כי אין זה לשון תפלה אלא ענין הדיון קא אמרין. ע"כ. אבל יש לי הוכחה מההמשך שאומרים: "להזכירם לחיים ולמָוֶת", שבכל הסידורים פה אחד כתוב לחיים בשוא ולמָוֶת בפתח, ולכאורה מה נפשוך או שנאמר לחיים ולמָוֶת (שניהם בשוא) או לחיים ולמָוֶת (שניהם בפתח), אלא מוכרח שהיתה כוונה על זה, ש"לחיים" אנחנו רוצים חיים, ו"למָוֶת" היינו לא-מות כלומר לא מות.

אסור לעשות צחוק משמות רבנים

יט. יש אנשים שעושים צחוק משמות של רבנים, כמו למשל רבו של ה"בן איש חי" רבי עבדללה סומך (שהיה גם גיסו נדמה לי). שאומרים: מה זה השם הזה "עבדללה"? אבל הם לא יודעים שזה בסה"כ: עבד – ה' כמו "עובדיה", כי בערבית "עבד" זה עבד ו"אללה" זה שם ה'י²¹, ואין בזה בעיה²². וכמו למשל שיש שמות באידיש שאיני יודע מהם, כמו: "זעליג" (מה הכוונה? לא שואלים שאלות) ו"זלמן" (זה הולך עם המלה "שלמה", אולי החליפו את השי"ן בזי"ן ונעשה זלמן וקלמן וכו') וכדו', אבל אף אחד לא יצחק על זה²³, ואותו דבר על כל שם דומה לזה, כי אסור לפגוע עדה בעדה אחרת, אלא צריכים לכבד אחד את השני. ולכן **הרב עובדיה ע"ה** היה נזהר בזה, וכשמזכיר את רבי עבדללה כותב: **"רבי עובדיה סומך"**, וככה צריך לעשות כדי שלא לתת מקום לצחקנים, כי יש כבוד לתורה ולתלמידי חכמים.

אסור לגלח את הפאות אפילו במכונה גילוח

כ. הרבה בחורי ישיבות שמגלחים את הזקן במכונה, לא יודעים **שצריך להשאיר את הפאות, כי אפילו במכונה אסור לגלח אותם**, וככה כותב מרן (יורה דעה סימן קפ"א ס"ט) שצריך להשאיר את הפאות ואפילו במספרים כעין תער יש לחוש (וזוהי מכונה של היום). **רבי עקיבא איגר ע"ה** היתה לו שאלה: איך נהגו להסתיר בפאות? הרי כשאתה מסרק את הפאות אז נופלות כמה שערות²⁴, ושאל את חתנו **החתם סופר** (שו"ת חתם סופר חיו"ד ס' קל"ט) על זה, והוא הרגיע אותו ואמר לו: ככה נהגו רבנן קשישי, וטעמם, כי הרמב"ם (פ"ב מהלכות עבודה זרה ה"ו) כותב: קיבלנו מקנינו ואבותינו שלא מניחין בפאה פחות מארבעים שערות (ויש גירסא ארבע שערות), וא"כ כאן שיש לנו ארבעים שערות ויותר זה לא נורא, ולכן מותר לסרק את הפאות (וע"ע שם בתשובה). אבל לגבי גילוח הפאות צריכים להיזהר בזה ולא לגלח במספרים כעין תער, אלא צריך להשאיר שערות בשיעור שאפשר לכופר ראשן לעיקרן.

גילוח הפאות חמור יותר מגילוח הזקן

כא. הפאה יותר חמורה מהזקן, כי בזמן מותר לעשות במספרים כעין תער. ואמנם יש אומרים שגם בזמן מכונת-גילוח אסורה משום שהיא לא משאירה כלום, ויש אומרים שמותר כי מתחת לעור נשאר קצת שערות, וזה לא כמו תער שלא משאיר כלום, ולכן אי אפשר לדעת כי יש טענות לכאן ולכאן. **הרב עובדיה ע"ה** כתב בילדותו תשובה על זה²⁵ (ונדפסה בשו"ת יביע אומר ח"ט חיו"ד סימן י"ז)²⁶, ובין הדברים שם (אות י"ג) הוא כותב שהחפץ חיים (ספר ליקוטי הלכות מכות פ"ג) אומר שגם גילוח במכונה אסור כי זה נחשב כמו תער גמור, ויש שם חכם אחר שאמר שזה מותר. **אבל על כל פנים בפאות צריך להחמיר, ואפילו במכונה אסור.**

עד מתי אפשר לברך "אשר יצר"?

כב. יש שאלה בברכת "אשר יצר": האם אפשר לומר אותה אחרי כמה זמן

או נטריין שיאמר שזאת בת שומרת תורה ומצוות, מה אכפת לכם? ואם תרצו תקחו אח"כ מדגם אחת מתוך מאה או מתוך עשרים ותבדקו אותן, וכי זו "מדינה דמוקרטית"? לא זה "דמוקרטית" אלא "כפיתית", לא עושים ככה.

21. יש אומרים שמותר להזכיר ולומר סתם "אללה". אבל **הרדב"ז** (ח"ג ס' תי"ט) כתב שאסור, וגם **הש"ך** (סי' קע"ט ס' י"א) כותב שמה שאומרים "גא"ט" שפירושו שם ה' אסור להזכיר סתם. והאדמו"ר **מליובאוויטש** היה כותב: ג-א-ט.

22. ופעם **אבא ע"ה** הראה לי בתשובת הרדב"ז על אחד ששמו "מנצור", והוא אומר שזה "שמריה" בעברית, כי זה מלשון ניצור וישמור, ואין בזה שום בעיה לקרוא ליהודי בשם ערבי.

23. אבל היה שם אחד שהיינו צוחקים עליו בחו"ל: **"דב בער"**, שהמלה "בער" כתובה בעי"ן ולא הבנו מי זה שיקרא לכן שלו "בער"? "איש בער לא ידע" (תהלים צ"ב ז'), עד שלמדנו שהעין"ן באה כניקוד סגול.

24. כמו שכתב הריב"ש בתשובה (סימן שצ"ד) שמי שמסרק את שערותיו בשבת חייב חטאת, ומביא ראיה מנזיר שאסור לו לגלח את שערו וגם אסור לו לסרוק אותו, כי כשאתה סורק מוכרח שיפלו כמה שערות.

25. וכל התשובה שם נכתבה לא להתיר במכונה, אלא על עצם הדבר לגלח זקן אם זה מותר או אסור. והוא מביא שם שהרב חיד"א (שו"ת חיים שאל ח"ב ס' כ"ז) בזמנו התיר דבר כזה, ואפילו שהוא היה צדיק ומקובל וחסיד ויש בו כל המעלות הוא לימד זכות על מגולחי זקן, ואמר: מי שיועד איזה סבל סובלים היהודים במדינות האלה שהם מגולחים, ופעם היו באים סוחרים ממדינה של מגולחים למדינות סאלוניקי וכדו' ושם כולם עם זקן, והיו רודפים אותם ואומרים להם: רשעים אדירים וכו', אבל הם לא רשעים אלא הם עשו ע"פ ההלכה.

26. ושם (אות ז') פעם יחידה שהרב כתב בחרוזים: מים עזים, ארזים, ברוך חכם הרזים וכו'.

חולק ואומר "על המחיה" בלבד (כמו הבנת האחרים), אז למה מרן לא מעיר שזה דלא כהסמ"ג? ולמה הטור לא הרגיש בזה? **אלא הסמ"ג יש לו כוונה אחרת: לאפוקי אלה שלא אומרים "על הארץ" אלא אומרים "ברוך אתה ה' על המחיה ועל הכלכלה"**, והרי צריך לומר "על הארץ". אבל לענין אם לומר "על הכלכלה" או לא לומר "על הכלכלה" זה לא משנה כלום, ולכן אומרים "על המחיה ועל הכלכלה".

"על המחיה ועל הכלכלה" לא נקרא אין חותמים בשתים

יז. ואם תקשה לי מצד "אין חותמים בשתים", ומרן פסק את זה (בסי' ר"ט), אבל הנה הרשב"א (בחיידושי לברכות דף מ"ד ע"א) כתב "על המחיה ועל הכלכלה", וככה כתב גם מגן אברהם, וכי הרשב"א והטור והמגן אברהם יחלקו על גמרא מפורשת? הרי לא יתכן כדבר הזה, אלא ודאי שזה לא נקרא "אין חותמים בשתים". אלא מה? אם תאמר לי מצד שיש ראשונים שלא הזכירו "ועל הכלכלה", הנה כאן בנוסח ברכת המעביר חבלי שינה זה אותו ענין, שהראשונים כתבו "שתרגילנו" בלשון יחיד אבל מי שאומר "שתרגילנו" בלשון רבים אין שום בעיה. ולכן אפשר להמשיך המנהג ולומר "על המחיה ועל הכלכלה". ומי שרוצה לחלוק זה בעיה שלו ויעשה מה שירצה, וכי אנחנו כופים את דעתנו?¹⁶

ראיות מאדירי התורה נגד ההפגנות

יח. לגבי ההפגנות, אמרנו שבוע שעבר שלא כדאי לעשות את זה כי הם לא יביאו כלום (עלון מס' 50 אות כ"ח). ואני אביא לכם שני אדירי התורה ארזי הלבנון: **רבי יצחק זאב סולובייצ'צ'ק** (הגרי"ז מבריסק) ו**החזון איש**. ראיה מהגרי"ז: בזמנו **הרב עמרם בלוי** היה הולך עם עוד כמה אנשים בשבת ומפגינים בראש כל חוצות, והיו לוקחים אותם לכלא ומענים אותם בצורה אכזרית¹⁷. פעם אחת הביאו אותו לבית משפט, והוא הלך להגרי"ז מבריסק (לפני המשפט או אחריו), ואמר לו הגרי"ז: אתה ציוני! התפלא: אני ציוני? הרי אני נלחם בציונים! אמר לו: אם היית חושב שהם עלולים גם להרוג אותך לא היית עושה את זה, ועליך לחשוב שאלה מסוגלים לעשות גם שפיכות דמים, וא"כ למה אתה נכנס בזה? זאת אומרת שדעתו של הגרי"ז שלא צריך לעשות הפגנות כאלה כי יש בזה סכנת נפשות. והיו דברים כאלה כמו שסיפרתי שבוע שעבר על "פנחס סגלוב" (בשני סמכ"י...) שנהרג בשנת תשט"י¹⁸, וא"כ איך אפשר לעשות דבר כזה? וראיה מהחזון איש: פעם בן גוריון בנה לו קואליציה בלי צורך לדתיים בכלל, והחזון איש היה משתדל שלא יהיה שירות לאומי ולא יגייס בנות, אבל באותה פעם שבן גוריון קיבל הכל בלעדיתה, החזון איש שלח לו מכתב שאי אפשר לתאר אותו, וכתב לו: "עדינות נפשו המזוקקה של ראש הממשלה נרו יאיר, תעזור לו להבין לרוחם של אלה שאינם רוצים גיוס", כך לשונו בערך (בספר פאר הדור)¹⁹. כי העיקר זה המטרה ומה שיצא לך מזה, ואם יצא לך מזה דבר טוב הנה מה טוב, אבל אם יצא לך מזה רק עוד מלחמות ושנאת חנם אז מה התועלת בזה?²⁰

16. רק אני מבקש שלא יגנובו דברים שלי ויכתבו אותם בשמם, כי זה אסור, וכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (מגילה ט"ו ע"א), ואני אף פעם לא כתבתי בשמי דבר של משהו אחר, אלא או שאני כותב את שמו של האומר או שלפעמים אני שוכח או שאין לי טעם להזכיר אותו, ולכן אני כותב: "שמעתי" או "הראו לי". אבל לא יתכן "את הטוב נקבל ואת הרע לא נקבל" (איוב ב'), והרי הפסוק הזה הוא לא בניחותא אלא בתמיהה: "את הטוב נקבל ואת הרע לא נקבל"? ולכן אם יש דברים טובים תזכיר שראית כן בספר פלוני ואתה מקבל / לא מקבל את זה, ותהיה בריא.

17. והיו מוכרים כרטיסים של קולנוע עוד בשבת, ובאים אנשים וקונים בשבת כדי שאח"כ יכנסו לסרט. ומה היה עושה רבי עמרם? מכניס את ראשו בתוך האשנב של הכרטיסים, ואפילו שהיו נותנים לו מכות פצע על פצע הוא לא היה זה, "עובר על פצע" (ע"פ מיכה ז' י"ח), ורק כשהיתה יוצאת השבת הוא היה מוציא את הראש.

18. והיו כותבים עליו "ה' יקום דמו". פעם כתבתי על **רבי אלעזר אבוחצירא** "ה' יקום דמו", וקמו עלי ואמרו לי: אסור לומר ככה כי ההורג היה יהודי, אבל זה לא נכון כי **אפשר לומר 'ה' יקום דמו' גם אם יהודי עושה מעשה כזה**. איפה מצאנו דבר כזה? דוד המלך שאמר לשאל: "ונקמני ה' ממך וידי לא תהיה בך" (שמואל א' כ"ד י"ג), שאמר לו: אתה רודף אחרי וה' ינקום אותי ממך, ואם דוד אמר ככה לשאל המלך שהיה חותנו וצדיק ו"בחרי ה'" (שמואל ב' כ"א י). ומי שהרג את רבי אלעזר אבוחצירא לא היה שופי, מה לעשות?¹⁹

19. וכשראה הגרי"ז מבריסק את המתב, אמר: "אני לא מסוגל לכתוב ככה, אני מסוגל רק לקלל אותו". אבל החזון איש לא עשה ככה.

20. ולדוגמא אמרתי שבוע שעבר (גיליון 50 אות כ"ט) על זה שלוקחים 200 בנות בבית אחת כדי לתת להם פטור מהצבא, ולמה לא מסכימים שתבוא כל אחת שתביא חתימה מעורך דין

או שהיא מוגבלת עד חצי שעה ולא יותר? **הבן איש חי** (ש"א פרשת ויצא אות י"ב) אומר **עד חצי שעה**, והרב **חיד"א** (ברכי יוסף סימן ו' ס"ג) ג"כ נוטה לומר ככה. **והשאלה הזאת התחילה מדברי הלבוש**²⁷, שכתב (סימן ד' סעיף א') שאם אדם הלך לשירותים כמה פעמים בלילה אז ברכת אשר יצר של הבוקר פוטרת את כולם, ולכן אם אדם בבוקר לא הלך לשירותים, יכול לברך על סמך כל מה שעשה לפני כן במשך הלילה²⁸. בא חכם אחר בן דורו ושמו **רבי מנחם די לונזאנו**²⁹, וכתב מלים קשות על הלבוש³⁰: "התופר הזה לא יודע מה הוא מדבר"³¹, למה? הוא מביא ראיה מברכת המזון, שאם נתעכל האוכל אינו מברך יותר, וא"כ גם כאן לא יתכן שאחרי כמה שעות אתה מברך אשר יצר, שהרי הכל כבר נגמר ואי אפשר לברך. הדבר הזה מובא בספר מצת שימורים (דף ו' ע"א), והרב **חיד"א** (בבב"א יוסף סי' ו' סק"ג) הביא אותו וענה על דבריו, כי יש הבדל בין הדברים, שם בברכת המזון האוכל כבר נתעכל ולכן לא מברכים, אבל כאן אתה אומר תודה וזה ברכת השבח, כי כשאדם לא הולך לשירותים כואב לו, וא"כ מה אכפת לך לומר תודה ושבח אחרי שעה שעתיים. ואפילו הכי למעשה אומרים "ספק ברכות להקל", וככה פסק הבן איש חי שמברכים עד חצי שעה, ואחרי חצי שעה לא תברך יותר. **הרב עובדיה ע"ה** גילה בנימוקי יוסף (פסחים מ"ו ע"א) בשם הריטב"א שמשמע מדבריו להדיא **שעד שעה וחומש יכולים לברך אשר יצר**, ולמעלה מזה לא יברך. וככה הוא פסק (שו"ת יחזקיה דעת ח"ד סי' ה').

דעת הרב משה לוי ע"ה בזה

כג. אבל **הרב משה לוי ע"ה** (ברכת ה' ח"ד פרק ו' הלכה נ"ט) אומר שאפשר לברך גם אחרי זה. מה הראיה שלו? הר"ן (פסחים דף ז' בגמרא) כותב שאם אדם קם באמצע הלילה ושמע תרנגול שאומר "קוקוריקו", והוא לא רוצה לברך עכשיו כי הוא רוצה לישון, בבוקר כשקם לבית הכנסת יכול לברך "הנותן לשכוי בינה", ולכאורה הרי כבר עבר הזמן ששמע את התרנגול? אלא שזו ברכת השבח וההודאה ולכן אתה יכול להודות גם אחרי זה. יוצא מדבריו שהוא הדין לברכת "אשר יצר" שזה ברכת ההודאה שאפשר לברך כעבור כמה שעות.

אין להקשות על זה מדין ברכת הרעמים

כד. אמנם אח"כ הר"ן (שם) הקשה, שהנה ראינו בירושלמי (ברכות פ"ה ב') שאם אדם שומע ברקים ורעמים צריך לברך מיד תוך כדי דיבור, ותיריך שסומכים על מאן דאמר שברכות השחר נתקנו על מנהגו של עולם. וא"כ אפשר לברך תמיד אפילו אין בכלל תרנגולים³². אבל קודם כל הדחייה הזאת

27. זה **רבי מרדכי יפה** שהיה תלמידו של הרמ"א. אומרים שפעם היה ויכוח בינו לחכם אחר ששמו רבי אריה, והם התכתבו ביניהם במלים קשות, רבי אריה כתב לו: "אריה שאג מי לא יירא" (עמוס ג' ח'), כלומר איך אתה מתווכח איתי? ענה לו הלבוש: "אריה שאג - מ"י לא יירא", כלומר מרדכי יפה לא יירא, אני לא מפחד ממך (ככה מובא בספר שיחת חולין של תלמידי חכמים).

28. פעם פירשתי פסוק נפלא: "אברך את ה' אשר יעצני **אף לילות יסרוני כליותי**" (תהלים ט"ז). מה הכליות שלך יסרו? משהו אומר שהכליות יועצות ונותנות מוסר, אבל לא ככה, אלא הכוונה שאדם זקן הולך כמה פעמים בלילה לשירותים, וזה "יסרוני כליותי" פשוטו כמשמעו. היה אחד שהלך לרופא ד"ר צבי צפרניים (והזכרנו אותו פעם), והוא הסתכל לו בציפורן ואמר לו: אתה הולך חמש פעמים בלילה לשירותים, שאל אותו: איך אתה יודע, אמר לו: הצפרניים העידו. (והוא סיפר לי את זה). וזהו "יסרוני כליותי".

29. הוא לא היה כ"כ בריא אבל היה תקין. יש לו ספר על קריאת התורה בשם "אור תורה", וכל הזמן מנחת שי מזכיר אותו, והולכים אחריו בכל דבר כמעט. למשל: הוא אמר בפסוק "הנני נותן לו את בריתי שלום" (במדבר כ"ה י"ב), שהוא"ל של "שלום" קטועה באמצע, ויש אומרים שלא ככה אלא הוא"ל צריכה להיות כמו יו"ד (ככה דעת רבי עקיבא איגר (סי' ע"ה). ומובא בפתחי תשובה יו"ד סוף סי' ע"ה), ויש כמה צורות לוא"ל הזאת. אבל אנחנו תופסים כמו מהר"ם די לונזאנו, למה? בגלל שהוא ראה הרבה כתבי יד וספרי תורה והרבה ראשונים, ולכן סומכים עליו.

30. רבי מנחם די לונזאנו קרא לספרו זה "עדי זהב". מאיפה הביא את השם הזה? יש פסוק בשמואל ב': "בנות ישראל אל שאלו בכינה, המלבישכם שני עם עדנים, המעלה עדי זהב על לבושכן" (א' כ"ד), ולכן כאן זה "עדי זהב" על ספר "הלבוש". והוא נשאר בכתב יד (ואינני יודע אם קיים היום) אבל הועתקו ממנו כמה קטעים. יש ספר אחר הערות על הלבוש, שכתב אותו התוספות יום טוב וקרא לו: "מלבושי יום טוב", והשם הזה מאוד יפה כי הספר הוא "לבוש" וזה "מלבושי יום טוב", דהיינו מלבושים של חג.

31. למה קרא לו "תופר"? כי הספר נקרא "לבוש" אז המחבר נקרא "תופר".

32. פעם היו לנו תרגומים בשכונה, ועכשיו כבר נגמרו התרגומים. פעם אחת הייתי ב"כפר גדעון" בקיץ, והיו שם שלשה תרגומים שעושים תחרות... אני הייתי קם בשלש בבוקר, והתרגול הראשון אומר "קוקוריקו" ועוד לא בירכתי וככה גם השני, וכשהגעת לברכת "הנותן לשכוי" חכיתי לשלישי, וכשהוא אמר "קוקוריקו" מיד בירכתי על המקום "הנותן לשכוי בינה". אבל מן הדין לא צריך לעשות ככה.

לא מספיקה, כי יש לנו פוסקים שפסקו כמו הרמב"ם (פ"ז מהלכות תפלה ה"ז) שצריך לשמוע את התרנגול ולא מברכים על מנהגו של עולם, ומרן (סימן מ"ו ס"ח) אומר שאם לא שמע את התרנגול לא יברך, ואפילו הכי בימי מרן היו הולכים לבית הכנסת ומברכים שם, ולא אמרו שלא יברך הנותן לשכוי בינה אלא רק אם שמע מיד, אלא יכול לברך אפילו אחרי כמה שעות. דבר שני, יש לנו ג"כ ברכת הגומל שמצוה לברך תוך שלשה ימים, ואם אדם לא בירך אז יכול לברך אח"כ אפילו אחר שבוע שבועיים (שו"ע או"ח סי' רי"ט סעיף ו'), למה? כי זו ברכת הודאה (אמנם הרב זצ"ל דחה את זה שברכת הגומל כנגד קרבן תודה שיכול להביאו מתי שירצה. וכן כיון שצריכה עשרה לכן תקנו שיברך כל זמן שירצה ויזדמנו לו עשרה. ומכל מקום יש ראיה מברכת הגשמים שאומרים מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו וכו', וחותמים בא"י ארוב ההודאות. ולא דוקא תוך חצי שעה אלא גם מחר מחרתיים). ואין קושיא מברכת רעמים שצריך לברך מיד, כי שם מברכים על ההתפעלות של האדם, וכי אתה מודה לקב"ה שעושה לך כל הזמן רעם וברק וגשם?! הרי לא על זה ההודאה אלא על ההתפעלות של האדם, וא"כ אחרי זמן כבר אדם אינו מתפעל. **ולכן העיקר שאפשר לברך ברכת הודאה אפילו אחרי כמה שעות**. ולכן הרב משה אמר שהעיקר כדעת המשנה ברורה וכדעת הלבוש³³.

מסקנת ההלכה בזה

כה. ולכן **לכתחילה אדם צריך להיזהר לברך תוך חצי שעה**, כדי לא להכנס למחלוקת. ואם עברה חצי שעה אתה יכול לברך **עד שעה וחומש דהיינו שבעים ושנים דקות**. ואם עבר גם הזמן הזה, אז אם אתה יכול ללכת לשירותים עכשיו ואח"כ לברך הנה מה טוב, ואם אתה לא יכול אז חבל להפסיד את ברכת אשר יצר, ולכן אתה יכול לסמוך על הרב משה לוי ועל הלבוש ועל המשנה ברורה ועל הר"ן וכל המקורות שאמרנו, **ותוכל לברך גם אחרי שעה ורבע**. אבל **לכתחילה יש להשתדל לברך מיד שלא תשכח**.

החיד"א לא קרא לבעל הלבוש "תופר"

כו. אמרנו שרבי מנחם די לונזאנו כתב על הלבוש "התופר הזה". והנה יש ספר חדש שמו "רבנו", שכתב אותו רבי אליהו שטרית שהיה הסופר של הרב³⁴, ושם (עמ' ר"ד) הוא כותב שפעם הרב אמר לו שהוא לא רוצה להזכיר את הלבוש בגלל שהרב חיד"א קורא לו "תופר". מה פתאום?! החיד"א לא קורא לו תופר, ולא רק שלא קורא לו תופר אלא בספר שם הגדולים (מערכת ספרים ערך לבוש) הוא אומר: "ושמעתי מרבנן קדישי שהרב הלבוש העניש בגן עדן תלמיד חכם גדול על שפגע בכבודו"³⁵. וא"כ הרב חיד"א לא כתב את זה. ואין הרב אמר דבר כזה? בגלל שהרב חיד"א הביא דברי הרב "מצת שימורים" שהביא את זה בשם רבי מנחם די לונזאנו (כמו שאמרנו בהתחלה), אבל הוא השמיט את השורה שכתוב בה "התופר הזה", אלא שהרב חיבר דבר לדבר ונכנס לו בזכרוננו הדבר הזה. ומעל הכל השבוע הראה לי אחד התלמידים שיהיה בריא שהלבוש קורא לעצמו "תופר", ובהקדמה שלו בתחילת הספר כתב: "אמר התופר", וא"כ אין בזה שום פגיעה, כי הספר נקרא "לבוש" ומי שעושה את הלבושים נקרא "תופר". אז רבי מנחם די לונזאנו נקי, **והאדמו"ר מקומאנא** (בספר שלחן הטהור סימן ו' בזר זהב ס"ק

33. הרב עובדיה ע"ה (שו"ת יביע אומר מהדו"ק ח"ט חאו"ח סי' צ"ח אות א') הקשה: איפה הלך הכלל "ספק ברכות להקל"? וכעס על זה למה הרב משה ע"ה פסק ככה? הוא חשב שהוא התעלם מדבריו שפסק עד שעה ורבע, אבל למעשה הוא הביא את דבריו אלא שלא הראו לו את כל מה שכתב רבי משה ע"ה רק תחילת הדברים, "לא סיימוה קמיה", אבל מי שיקרא את כל הדברים יראה שזה בסדר והוא עונה על זה.

34. וכל הזמן אם יש מקור שהרב צריך היה הרב אומר לו לחפש לו במחשב, כי לפעמים הרב היה שוכח את המקור (כל אדם שוכח מה לעשות?!). פעם הרב אמר לו: איפה כתוב בגמרא "אל תפנו אל האלילים" (ויקרא י"ט ד') - "אל תפנו אל מדעתכם", הלך לחפש במחשב ותוך כדי דיבור הרב אמר לו: נזכרתי זה בשבת דף קמ"ט ע"א (ספר "רבנו" עמ' ק"ז). "בן פורת יוסף", הרב יש לו מח בן פורת יוסף שאין כמוהו בעולם, אבל כמה שיש לו זכרון מיוחד עדיין לפעמים אדם שוכח. הרמב"ם כותב (בהקדמתו לפירוש המשנה) שאין באפשרות אדם לדעת בעל פה את כל התלמוד, וזה על התלמוד בלבד שהוא אלפיים ומאה דפים, אז לזכור את כל התלמוד וכל הראשונים וכל האחרונים וכל הפוסקים אין אדם בעולם שיכול לעשות את זה, כי לזה צריך מח מיוחד או מחשב שאין לו מח בכלל והוא יודע את הכל.

35. הוא לא אמר מי התלמיד חכם הזה. יש אומרים שזה השאגת אריה, אבל לא נראה ככה כי השאגת אריה היה בדורו והוא אומר ששמע מרבנן קדישי שקיבלו מדורות שלפניהם, ומי יודע על מי הוא דיבר!?

מי שנכנס לבית הכסא פעמיים ועדיין לא בירך

כו. ויש עוד דבר שאמר רבי משה ע"ה, שאם אדם נכנס לבית הכסא פעמיים ולא בירך אשר יצר אז יברך אח"כ פעמיים (ברכת ה' ח"ד פרק ו' סעיף ס'). אבל זה לא נכון, כי אמנם מרן (סימן ז' ס"ג) הביא דעה כזאת, אבל כל האחרונים

מא ועשרים) אז תגזור, אמר לו: אני לא גוזר. והוא חזר מסכן בפני נפש). ואחרי שלשה ימים הסבא קדישא רבי שלמה אליעזר אלפאנדרי נפטר. אז המחבר הזה כותב בשם הרב שהוא הטיל בו עין רעה! איך תתכן? אדם נפטר בגיל מאה ועשרים והטיל בו עין רעה? יש דבר כזה בעולם? אלא הרב ע"ה היה באותו זמן (שנת ת"ץ) בן תשע שנים (כי הוא נולד בשנת תרפ"א ועלה לארץ בגיל ארבע, והרב אלפאנדרי נפטר בכ"ב אייר תר"ץ), ושמוע המוני העם שאומרים את זה אז נשאר בזכרוננו ואמר את זה למחבר הזה שטרית, אבל לא פירושו שאני אומר ככה אלא שזה מה שאמרנו העולם, וכי אתה חייב לכתוב את הדבר הזה? כדי שיגידו שהאדמו"ר ממונקאטש הגיע והטיל עין רעה ברב אלפאנדרי? לא כותבים טעויות כאלה. **ויש הרבה דברים שאסור לכתוב אותם,** למשל הוא כותב שם (עמ' שמ"ז) שהרב כף החיים בגיל שבעים היה "סנייל" ושכח את הכל, למד? כי הוא חולק על מרן! וכי כל מי שחולק על מרן צריך להיות סנייל? זה שגוון ולא כותבים דבר כזה. אני אגיד לכם למה הוא היה "סנייל", כי הוא עלה לארץ בשנת תרס"ד, ובשנת תרע"ד היתה מלחמה נוראה ואיומה, והיה רעב שתלמידי חכמים מתו ברעב (כמו רבי יעקב יצחק בעל האוהלים שהיה חכם פרסי וכתב מחזור "אהלי יעקב", שהוא נפטר מרעב. והוא היה חייב כסף ואחרי שנים בא בחלום וביקש שימחלו לו), והרב כף החיים כיון שלא יצא מארץ ישראל אז הרעב הזה השפיע עליו אחרי כמה שנים, וא"כ בשביל מה לומר דבר כזה? **וכי אם אדם אומר בדיחה או איזו מלה אתה צריך להדפיס אותה בספר?!** "אמרת - אל תכתוב, כתבת - אל תדפיס, הדפסת - אל תפרסם", כי אסור לעשות דבר כזה.

ולכן ספר "רבנו" צריך בדיקה מחדש, וגם כל המאמרים ב"מעדני מלך" צריכים בדיקה מחדש (אומרים שיש עלון "אור חצק" ("אור לארבעה עשר..."). ושם יש מדור של בעל "מעדני מלך" שהוא רודף אותי, אבל על מה רודף אותי? מה אתה רוצה ממני?!). וכאשר הדפיס ספר "רבנו" במחבר שטרית ואמר לי: הספר הזה טוב, והרב אמר עליך משהו ושאתה יכול לעשות פדיון נפש (בספר עמ' קל"א), אמרת לי: בסדר תודה רבה. אח"כ התקשר אלי ואמר לי: תכתוב לי כמה מלים, ואני אז עוד לא קראתי את הספר, **כי יש עשרות ספרים על הרב עובדיה ואני קורא את כולם** אבל לאט לאט, וכי אני אבדל את כל הספרים ביחד? אז כתבתי לו גלויה ושיבחת את הספר ועוד לא קראתי אותו. אבל כשקראתי ראיתי שהוא מלא טעויות, כמו שכותב שהרב חיד"א קרא לבעל הלבוש "תופר", ולא היו דברים מעולם, ואדרבה מי שימצא את זה במחשב או בעשרה מחשבים שיגיד לי, ואני אודה שטעית. אדם צריך להיזהר בכבודם של אחרים, ולא לכתוב בשם הרב דברים שאמר אותם בעל פה ולעשות מזה ענין, כי אסור לעשות ככה. והוא גם יורד שם על כמה רבנים כמו האדמו"ר מסאטמר וכו', וכי כל מלה אתה צריך לכתוב אותה? אדם אמר לך בדיחה אל תכתוב אותה.

א' ירד עליו שלא כדין³⁶, והרב חיד"א לא אמר את זה מעולם, כי הוא גם לא אומר דברים כאלה. **ולכן לפני שאתה כותב דברים אתה צריך לבדוק, כי הרבה פעמים הרב אומר דברים מזכרון³⁷.**

36. שהוא התמרמר שם על מהר"ם די לונזאנו: איך אתה קורא ללבוש "תופר"? אתה לא מתבייש? וכתב מלים קשות. והוא מדבר הרבה בתקיפות רבה וכותב: זה כאב ראש, אני לא רוצה את זה וכדו'. למשל הוא כותב: אני פוסק שאדם שאוכל כביצה זה נקרא קביעות סעודה (סימן קנ"ח אות י"א), אבל אין דבר כזה, כי הגר"א (הובא בחיי אדם כלל ג' דין ג') אומר שצריך לאכול עשרים ואחת ביצים, וככה אומר גם רבי שניאור זלמן (סי' קס"ח סעיף ח'), ולפי חכמי הספרדים צריכים לאכול שלש או ארבע, והנה אומר כביצה אחת! אבל הוא היה חסיד ואדמו"ר וסגפן, ולכן כביצה אחת זה בשבילו קביעות סעודה, ככה הוא תופס וככה הוא החליט.

37. ולכן כדאי לכל אלה שמביאים דרשות של הרב כמו הספר הזה "רבנו" וספר "מעדני מלך" וכדו' שיבדקו את המקורות, ואם אתה לא בודק את המקורות אתה גורם למכשול, כי אח"כ יאמרו שהרב אמר ככה ויתברר "לא יער ולא דובים" (סוטה דף מ"ז ע"א). **יש עוד משהו בספר "רבנו" (עמ' קכ"א) שכותב:** שמעתי מהרב שלושה מקורות סתומים באבן עזרא, ואחד מהם על "לבדנה" (בראשית כ"א כ"ט) ועוד שני מקורות. אבל בדקתי את שלושתם ואין לא יער ולא דובים, וב"לבדנה" האבן עזרא כתב מפורש שהמלה הזאת היא לבדה במקרא, אז לפני שאתה מדפיס את זה ועוד אומר "היה על ידי עוד משהו" (ר' ישראל מאיר יונה) ושמוענו את הדברים האלה", קודם כל תבדוק אם זה נכון או לא נכון, כי הרב אומר דברים מזכרון. **לפני כמה שנים** (בשנת תש"ע) הרב אמר דרשה על חמשה מיני דגן ואורז וכדו' בפסח, והביא שם בשם הפרי חדש שפעם היו הספרדים אוכלים אורז בפסח, והנה ביום שביעי של פסח באו כמה אנשים וראו צלחות של אורז ולמעלה ישנה חטה אחת קופצת שם, "חיסה אחת פוטרת את הכר" (קידושין פ"ח ע"ב), אז זרקו ואיבדו את הכל (ואחרי כמה זמן הביאו הדרשה ב"עונג שבת"). אבל אני לא זוכר דבר כזה בפרי חדש אלא ברב פעלים (ח"ג סימן ל'), **רק שהרב היה קורא מאות ספרים בכל שנה, והדבר הזה נשאר בזכרוננו ונשאר ככה ב"קלטת" כמה שנים.** אמנם הפרי חדש (סימן תנ"ג אות א') כתב משהו ודומה לזה, שבידשושלים נהגו לאכול אורז אחרי בדיקה שלש פעמים, עד שפעם אחת אחרי שנבדק שלש פעמים מצאו שם חטה, ומאז כמה בעלי בתים הפסיקו לאכול. אבל הסיפור הזה שמצאו חטה אחת למעלה, "וכראש שבוטל ימלו" (איוב ל"ד כ"ד), זה כתוב ברב פעלים ולא בפרי חדש, אלא שהרב קרא גם רב פעלים וגם פרי חדש והם התחברו לו. **וכן פעם הביאו דרשה של הרב והפסיק אותה מלה מלה, ושם הרב מספר על "נחום איש גמזו" שהלך לקחת את התכשיטים וכלי זהב לשבור מלכא. איך זה? הרי שבור מלכא היה בימי שמואל ורובא ואילו נחום איש גמזו היה עוד לפני החרבן, אז פתחת את הגמרא הזאת (תענית דף כ"א ע"א) וראיתי שכתוב שם "קיסר" ולא שבור מלכא. וגם פעם הרב אמר: "רבי מאיר בעל הנס אומר, כל מי שגר בארץ ישראל, ומחנך את בניו לתלמוד תורה, ועושה הבדלה במוצאי שבת, ומדבר בלשון הקודש, מובטח לו שהוא בן העולם הבא", והנה יש לנו הכטחה מפי רבי מאיר בעל הנס. ואין הרב היה אומר? אנוחנו ב"ה יש לנו הכל: גרים בארץ ישראל, ובנינו לומדים בתלמוד תורה, ועושים הבדלה במוצאי שבת, ואנוחנו מדברים בלשון הקודש ולא בלשון הקורדיש... (שמעתי את זה מפיו לפני ארבעים שנה, והוא חזר על זה כמה פעמים). אבל לא מצאתי את המשפט הזה, אלא חלק כתוב בפסחים (דף קי"ג ע"א) בשם רבי יוחנן (אבל רבי מאיר בעל הנס לא נזכר שם), וחלק כתוב בירושלמי שקלים (פ"ג ה"ג), אלא זה מלה מכאן ומלה מכאן, רק שהרב חיבר אותם ביחד בזכרון, אבל מי שמדפיס דברים כאלה חייב לבדוק ולפתוח את המקורות. **ואני מודה לכל העורכים של "בית נאמן" שבדקים כל דבר** (ויש דברים שאין להם איך לבדוק, כמו "פינחס סגלוב" בסמ"ק אחת או בשני סמכים, ואין יבדקו את זה? אבל דברים כאלה תשאלו אותי ואני אתקן את זה). אדם חייב להיות אחראי ולא כל מלה שאתה אומר תכתוב אותה, ואם אתה מדבר בעל פה אז קורה שאתה טועה, אבל אם אתה מדפיס ועוד אומר מלה במלה משם הרב אז צריך לבדוק שלא תהיינה טעויות, כי אין אפשרות לאדם לזכור את הכל, ובמיוחד בדרשה שאדם שופע ושופך הכל, ולכן צריך לבדוק. **יש גם דברים שהרב אמר אותם בתור בדיחה** והמחבר הזה הביא אותם, אבל לא כותבים כל בדיחה וכל סיפור. הוא כותב שם (עמ' קע"ח) שהרב אמר שפעם האדמו"ר ממונקאטש ביקר אצל הסבא קדישא רבי שלמה אליעזר אלפאנדרי, (ואמר לו: קיבלתי מאבותי האדמו"רים הצדיקים שאם צדיק הדור יזוור שיבא משיח או המשיח יבוא, ולכן אני באתי אליך מעיר מונקאטש הרחוקה שתגזור שיבוא משיח, אמר לו: אני לא צדיק... אמר לו: מה לא צדיק? הרי כבודו משבט יהודה וחי עמד עשרה עשרה לפחות (ויש אומרים**

לא נראה כבושם הזה

חלק "אורח חיים" במהדורה חדשה מאירת עיניים עם תיקונים והוספות מכתב יד המחבר - מרן ר' רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל ופתיחת ראשי תבות, תיקוני טעויות ואלפי ציוני מקורות.

ניתן להשיג במשרדי הישיבה: 08-6727523

לרפואת מרן הגאון רבי אהרן יהודה לייב בן גיטל פייגא שטיינמן שליט"א

לרפואת יוסף חי כהן בן מסעודה

לרפואת רבקה חיה בת חנינה אסנת

לרפואת שושנה רוח בת מזל לע"נ משיח יצחקוב בן ברכה

לעילוי נשמת ר' אליעזר בן רחל מסעודה נלב"ע ל' שבט התש"ע. בת שרה ז"ל

בית דפוסות בית רחמים
ע"פ מרן הגאון ר' רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל
רח' אבן צור 20 בני ברק (ליד הגר"מ)

ואשרינו שזכינו לתיקון

נפלא בשם "תענית דיבור"

(מרן הגר"מ מנחם מל"א)

שבת פרשת משפטים

*שחרית: 6:30

*תהילים: 9:30

סעודה שלישית במקום

חולקים עליה, ולא רק שחולקים עליה אלא אפילו לצרף אותה לספק הרב חיד"א (מחזיק ברכה סימן ז' סק"א) כותב שלא מצרפים אותה לספק. מה הספק? למשל אדם שהלך פעם ראשונה לבית הכסא ולא בירך, ואח"כ הלך פעם שניה ויש לו ספק אם בירך פעם שניה או לא בירך, אז אפשר לעשות ספק ספיקא: שמא לא בירכתי, ואם תרצה לומר בירכתי אולי הלכה כמאן דאמר שמברכים על כל פעם. והרב חיד"א אומר שלא עושים את זה, כי הסברה לברך פעמיים בבת אחת היא סברה מוזרה ואסור לצרף אותה לספק. ואמרו לי שלפי דעת רבי משה יוצא שבעל תשובה שמתחיל לברך אשר יצר יעשה חשבון מיום שהתחיל לדבר, "קטן שמתחיל לדבר אומר שמע ישראל" (סוכה דף מ"ב ע"א), כמה שנים עברו מאז, ויעשה לכל יום חמש ברכות, וישב מהבוקר עד הערב ויברך "אשר יצר את האדם בחכמה", וזה יותר מדי חכמה... ולכן לא עושים ככה, כי אמנם מרן הביא את הדעה הזאת אבל כל האחרונים חולקים, ויש כלל שאם כל האחרונים חולקים על מרן לא עושים כמו מרן, וכ"ש כאן בספק ברכות שהרי אנחנו אומרים סב"ל כנגד מרן, ואפילו לספק ספיקא הרב חיד"א לא מצרף את זה, ולכן לא עושים כדבר הזה. יש דברים שאדם צריך לשקול אותם בשכל ביותר ובאמנות.

"אי אפשר" ולא "אי אפשר"

כח. יש מלה באשר יצר "אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת". בחוץ לארץ אמרנו בפשטות אי אפשר בציריף³⁸, כי זה קיצור ממלת אין, אבל

38. למשל: אני אמרתי שמליחה בערב שבת בשעת הדחק צריך להשהות את הבשר במלח לפחות עשרים וארבע דקות. כי ככה כתבו כל האחרונים (יורה דעה סימן ס"ט, והובאו בכף החיים שם אות פ"ט), למה? כי הרמב"ם כתב "מלי", וכיון שיש אומרים שהמלי שמונה עשרה דקות ויש אומרים שהוא עשרים וארבע דקות, אז נעשה עשרים וארבע דקות, כי שש דקות למעלה ולמטה לא יקרה כלום. ובא אלי אחד ושאל אותי: הרי קיבלנו דעת מרן, ומרן (סי' ס"ט ס"ו) פוסק שהמלי הוא שמונה עשרה דקות? נכון שקיבלנו דעת מרן, אבל כשכל האחרונים אומרים להחמיר, וביניהם גם אחרונים ספרדים שקיבלו דעת מרן והם הולכים לחומרא, כי כל הדעה של שמונה עשרה דקות היא דעת תרומת הדשן (סי' קס"ז), ואילו הרמב"ם מפורש בכמה מקומות (בפירוש המשנה בפסחים פרק ג' משנה ב', ובפירוש המשנה בפסחים פרק ט' משנה ב', ובחיבורו בהלכות קרבן פסח פ"ה ה"ט, ובהלכות תרומות פ"ה ה"ב) שהוא סובר עשרים וארבע דקות, אז למה לא נוסף עוד שש דקות? ופעם אחרת בא לשאול אותי שאלה אחרת: הרב עובדיה (הליכ"ע) ע"א עמוד ל' כותב שאם אדם לא מצא זמן להניח תפלין ביום, ואחרי שהתפלל ערבית במעמד יום נזכר "ואי לא הנחת תפלין היום", מה יעשה? יניח תפלין בלי ברכה. והרי מרן (סימן ל' סעיף ב') פסק שאין יניח כי אחרי שהתפלל ערבית נגמר היום ואפילו שלמעשה זה עוד יום. אמרתי לו: יש אחרונים שאומרים אחרת. שאל אותי: ומה עם "קבלנו הוראת מרן"? אמרתי לו: נכון שקבלנו הוראת מרן, אבל אם אתה מניח בברכה אז אתה עושה נגד מרן, ואם אתה מניח בלי ברכה, אז מה נפשך אם הלכה כמרן לא בירכתה, ואם הלכה לא כמו מרן, הרווחת הנחת תפלין. ובמיוחד שממיקר תחיל לילה זה זמן תפלין רק רבנן גזרו שמא יישן בהם (מנחות דף ל"ו ע"ב), והרי הוא לא ישן רק שמיני כמה דקות ומוריד אותם. וגם תוכל לעשות תנאי: אם אני חייב להניח אז הנחתי, ואם אני פטור מלהניח אז לא קרה כלום והיה כרצונות בעלמא. צריך לדעת למדוד כל דבר ודבר במדה במשקל ובמסורה, ולא לומר ככה "קבלנו הוראת מרן לכל אשר יאמר", כי אמנם זה נכון שקבלנו הוראתו אבל יש מקומות שאתה לא מפסיק אם תעשה אחרת.

39. אנשים חושבים שאני מביא מנהגים של תונס, אבל זה לא נכון כי אני מביא מקורות וראיות, הושמעו ישמע והחללים יחדלו, ולא אכפתי לי מאף אחד בעולם, ויש אנשים שמחפשים שקיבלו דבריהם אבל אני לא מחפש כלום. אני יודע שהרמב"ם בזמנו כתב בתשובה (שו"ת פאר הדור סי' ט) שאפשר לקרוא בספר תורה לא כשר, ותמחהו והתפללו עליו, אבל אחרי ארבע מאות שנה בא רבי יעקב בירב (רבי של מרן) ואמר: אנחנו סומכים על הרמב"ם במדה ומצאנו פיסול בספר תורה (הובא בבית יוסף סי' קמ"ג), מה הפירוש? לולא הרמב"ם היינו צריכים להביא ספר שני ולחזור להחליף הפרשה. אני זוכר כשהיני ילדים קטנים שהיה פעם אחת בפרשת נשא אצל אבא ע"ה, שהוא הוציא ששה ספרים מההיכל! קורא ומוצא טעות ומביא ספר אחר, שוב קורא וגם בו נמצא טעות ומביא ספר אחר וכו', ובסוף גם בספר תורה האחרון נמצא טעות וקרא את ההפסדה בלי ברכה. ולכן רבי יעקב בירב אומר שאם לא נתחשב בדעת הרמב"ם, אז אדם שמוצא שגיאה בסוף הפרשה יביא ספר חדש ויתחיל מההתחלה "וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון", אבל זה מאה שבעים וששה פסוקים ואי אפשר לעמוד בזה. והרב ע"ה (בשו"ת יחוד דעת ח"ו סימן סוף ג"ו בהערה) כותב שבימינו התברר שאילו הרמב"ם לא מצאנו דינו ורגליו בבית הכנסת, למה? כי כולם היו חושבים שאחרי שספר תורה נבדק ע"י מגיחים אז הכל בסדר, ואם יש טעות שלא מצאנו הולכים אחר רוב ספרי תורה שלנו שהם בסדר, ואם תמצא טעות נתקן אותה אח"כ בחול. אבל התברר ששמונים אחוז מספרי התורה שלנו לפני המצאת המחשב הם פסולים (ככה ראיתי באיה חוברת), ולא פסולים באיזה דירבוק קטן שנאמר "כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו" (עיין טורי זהב סי' ל"ב ס"ק ח"ה), אלא פסולים בפיסולים גדולים כמו שחסר מלה או שהשתבשה מלה או שחסר אות וכדו'. וקורה דברים כאלה, הנה ראיתי בספר תורה ישן שהיניו קוראים בו בקרית הרצון (ולקחנו אותו ממשדד הדתות והגיע מרומניה לפני החרב), ובפסוק: "וישחטוהו וישחטוהו כראשון" (ויקרא ט"ו) היה כתוב: "וישחטוהו וישחטוהו", כי הסוכה התבלבל מ"וישחטוהו" שיש שם אל"ף אחר הטי"ו ועשה גם "וישחטוהו" עם אל"ף אחרי טי"ו, והרי זה פסול. פעם קראתי בפרשת בחקתי, וכתוב שם: "והלכתי אף אני עמכם בקרי והכניתי אתכם גם אני" (ויקרא כ"ו, כ"ד), ואני קורא ורואה כתוב "והכניתי אתכם גם אני", ואין שם שם לזה? ביום ששי קראתי שנים מקרא ואחד תרגום, ואמרתי: הפסוק לא אמר "אף" פעמיים, כי "לא תקום פעמיים צרה" (נחום א', ט), אלא בפעם הראשונה "אף" ובפעם השנייה אומר "גם". ולמחרת אני קורא בספר תורה (והציבור לא שם לב כי את התוכחה קוראים

הנכון לומר אי אפשר בחיריק. ויש לנו שני עדים נאמנים לזה והם חכמים גדולים: חכם אחד רבי אליהו בחור שהיה מדקדק גדול אשכנזי לפני חמש מאות שנה (בספר התשיבי שורש אי), והחכם השני שהיה באותו הדור בתימן אבל "לא ראו איש את אחיו" (שמות י' כ"ג), זה רבי שלמה עדני (במסכת פאה פרק חמישי משנה ג'), שהמשנה שם אומרת "מפני שאפשר" והכוונה שאי אפשר, אז הוא כותב שצריך לומר "אפשר" האל"ף בחיריק, ומה אתה מרויח בזה? שאז פירושה "אי אפשר". וזה הטעם שאנחנו אומרים באשר יצר "אי אפשר להתקיים" האל"ף בחיריק, ויש לנו עוד הוכחות שנאמר אותם אי"ה בשבוע הבא.

כט. מי שבירך אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את כל השומעים וכל המאזינים כאן ובכל הארץ, ואלה שקוראים אח"כ בעלון. הקב"ה יברך אתכם, וימלא כל משאלות לבכם לטובה, בבריות איתנה והצלחה רבה, עושר ואושר וכל טוב, ונזכה לביאת משיח במהרה בימינו, שיעשה שלום בין כל הדעות וכל השיטות, אמן כן יהי רצון.

בקול נמוך, והם אף פעם לא שמו לב... (ורואה שכתוב שם: "והכניתי אתכם אף אני", אמרתי להם: מה כתוב אצלכם "אף" או "גם"? אמרו לי: כתוב "גם", וא"כ זה פסול. ומיום שנכתב ספר תורה הזה אף אחד לא הרגיש בזה, לא המגיה ולא הקורא בתורה. היה יותר גרוע בבית הכנסת כאן בבני ברק, שהיו קוראים בספר תורה אחד שמונה עשרה שנה, ובפסוק: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב" (שמות ח') היה כתוב "לשאת אותה" במקום "לתת אותה"! ואין לא הרגישו? כי תי"ו רפיה והשי"ן שמאלית זה אותו דבר שהרי שניהם "לוסס", אז המתפללים לא הרגישו והחזן לא מבין והעולה טפש מטופש... עד שבא המחשב והתחיל לצעוק "גיוואלד" מה זה לשאת אותה? איך אפשר להרים את הארץ? צריך לכתוב "לתת אותה". אבל אם שמונים אחוז מספרי התורה שלנו לא כשרים אז איך בירכנו עליהם במשך שבע מאות שנה?! אלא הלכה כמו הרמב"ם, ואם אז לא קיבלתם אותו אז אח"כ תבואו ותגידו: ב"ה שיש לנו את הרמב"ם, "ואולם כולם תשובו ובואו נא ולא אמצא בכם חכם" (איוב י"ז, י). ולכן אנחנו לא מחפשים שישמענו לנו ואדבריה שלא ישמעו לנו, ומי שיש לו מה לענות שיענה, ומי שאין לו מה לענות רק "ככה נהגנו" אז שיאמר מה שירצה לבריות, אבל אנחנו אומרים את האמת לפי דעתנו, ואם טעינו אז טעינו.

בזכותך!

עוד 500 אנשים יזכו ללמוד ב"בית נאמן"

בתרומה של 260 ₪ הנך זוכה להיות שותף בהפצה של 500 עלוני "בית נאמן"

בתרומה של 520 ₪ הנך זכאי להנציח שם להצלחה ולעילוי נשמת

<< לפרטים ותרומות
052-7130554 | 08-6727523
או באתר: http://yhr.vp4.me/new

בשורה משמחת!

ניתן להשיג את הספר
"דברי הפורים"

הלכות ומנהגי פורים ממרן רבנו כלפון משה
הכהן זצ"ל, כולל מגילת אסתר עם פנינים
מפירושו, שו"ת שואל ושאל ועוד הרבה
הוספות.

בטל': 0548479918

הנחה לקונים בכמויות. ניתן להשיג בטל' הגיל גם את
שאר ספרי מכון תורת כהנים.

קו בית נאמן

079-512-44-68

הקו כולל:

שלוחת תמיכה ותורמות עבור העלון הקדוש - שלוחה 1

רשימת מוקדי הקרנת שיעורי של גאון ישראל מרן שליט"א - שלוחה 4

שלוחת קישור ישיר למפיצי העלון ברחבי הארץ - שלוחה 5

שמיעת השיעורים - שלוחה 6

הודעות הקוראים והודעות מערכת - שלוחה 7

נקודות הקרנה או מפיצים שעדיין לא מוזכרים בקו

נא לעדכן בשלוחה 2

עקב תקלות
בבנייה
למערכת
סטלפונים
שונים,
אנחנו מציעים
מספר חלופי
לעת עתה:
0799278932

בסדר

מספרי מכון "אורח צדיקים" שע"י מוסדותינו

תורת רחמים

מקראות גדולות עם
פירושים ומוסרים על
החזרה מאת מרן הגאון ר'
חיים הכהן זצ"ל.

בסדר
מודדים
אם הנתינה

סיפורי חיים
המספרים על
בתו של מרן ר'
רחמים חי חויה
הכהן זצ"ל
(חברת עמק)

טועמה חיים

סיפור חייו של מייסד
המוסדות הגאון הרב
חיים כהן זצ"ל

ספרי המכון מתורגמים לצרפתית:

תקופה של נט

תקופה של נט- מגילת
אסתר עם פירוש הרב
והסיפור בן הארזים.
מסרן הגאון ר' רחמים חי
חויה הכהן זצ"ל

מלח ערב

מלח ערב- סיפורים
ומוסרים על פרשיות
השבוע מסרן הגאון
ר' רחמים חי חויה
הכהן זצ"ל

מסורת ב
תקופה של נט

באור על מגילת אסתר
ועניני פורים בהלכה
ובאגדה. מסרן הגאון ר'
רחמים חי חויה זצ"ל.

חדש!

10 המהפכות שחולל
מרן הרב עובדיה יוסף
זצ"ל בנס חיי.

חיים ושלום

חיים ושלום- ביאורים
ומוסרים במעלות ותיקון
המידות. מאת הגאון רבי
שלום הכהן זצ"ל

תהלה

פירוש על ספר
התהלים, עם פירוש
רש"י, סגולות וחפילות
נדירות. מאת הגאון ר'
רחמים חי חויה הכהן זצ"ל

יוזרע יצחק

ב'חלקים- פירוש על
החזרה מסרן הגאון רבי
יצחק טייב זצ"ל ראב"ד
תוניסיה חדש מכתב יד.

מאמר רחמים

ב'חלקים- ביאור על
מסכת אבות, פירוש
על משל, מגילת רות,
האזהרות לחג השבועות.
מאת הגאון ר' רחמים חי
חויה הכהן זצ"ל.

ספרי רב מאיד בן מליטאראט סלל "אורחות משה":

• שבת כהלכה- ג' חלקים של הלכות שבת מסודרים
בשפה ברורה עם הסכמות של גדולי הרבנים, מתאים
לכל אדם באשר הוא-

• אסדי כהן- הלכות ברכות בשפה בהירה וברורה-

בהזמנה מהמשרד המחירים אינם כוללים דמי משלוח.
לפרטים: 08-6727523

להשארת הודעה לתרומות
עבור העלון ולמידע: 0795124468
או באתר: <http://yhr.vp4.me/new>

ניתן לצפות בשיעור השבועי
בשידור ישיר באתר: yhr.org.il | ykr.org.il
לרש כל מנהל דור, חוקת אסתר ומסכת ק' לכו בן, אור חיים וט
לקוח חלקים אלו חלקים אסתר ומסכת ק' לכו בן, אור חיים וט

לחסינות, להפצה, לשאלות, להצעות ולקבלת העלון
ניתן לפנות למייל: bait.neheman@gmail.com
לטלפון: 052-7430554 | 052-7459826